Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. spalio 3 d.*

„Jurisdikcija ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimas ir vykdymas — Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 — Taikymo sritis — Fizinių asmenų teisnumas ir veiksnumas — Išimtinė jurisdikcija bylose dėl daiktinių teisių į nekilnojamąjį turtą — Apimtis — Ypatingąja teisena nagrinėjama byla dėl valstybėje narėje gyvenančio asmens, kuriam nustatyta rūpyba, teisės disponuoti kitoje valstybėje narėje esančiu savo nekilnojamuoju turtu“

Byloje C-386/12

dėl *Sofiyski gradski sad* (Bulgarija) 2012 m. birželio 29 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2012 m. rugpjūčio 13 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Siegfried János Schneider

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Ilešič, teisėjai E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader (pranešėja) ir C. G. Fernlund,

generalinis advokatas N. Jääskinen,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir J. Kemper,

— Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos K. Szíjjártó ir A. Szilágyi,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos A. Posch,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos A. Robinson,

— Europos Komisijos, atstovaujamos V. Savov ir M. Wilderspin,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

* Proceso kalba: bulgarų.

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) 22 straipsnio 1 punkto išaiškinimu.

2 Šis prašymas buvo pateiktas ypatingąja teisena nagrinėjamoje byloje, iškeltoje pagal Vengrijos piliečio S. J. Schneider, kuriam nustatyta rūpyba, prašymą, siekiant gauti leidimą parduoti jam nuosavybes teise priklausančią nekilnojamojo turto, esančio Bulgarijos Respublikos teritorijoje, dalį.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 44/2001

3 Reglamento Nr. 44/2001 7 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Būtina, kad šio reglamento taikymo sritis apimtų visas pagrindines civilines ir komercines bylas, išskyrus aiškiai nustatytas bylas.“

4 Minėto reglamento 19 konstatuojamoji dalis suformuluota taip:

„Reikėtų užtikrinti [1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32, toliau – Briuselio konvencija)] ir šio reglamento tęstinumą ir tuo tikslu nustatyti pereinamąsias nuostatas. Tęstinumą taip pat turi užtikrinti Europos Bendrijų Teisingumo Teismas, aiškindamas Briuselio konvenciją, o 1971 m. Protokolas [dėl Teisingumo Teismo atliekamo aiškinimo, iš dalies persvarstytas ir pakeistas] turėtų būti toliau taikomas byloms, kurios dar nebus išspręstos įsigaliojus šiam reglamentui.“

5 Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyta:

„1. Šis reglamentas taikomas civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį. Jis ypač netaikomas mokesčių, muitinių arba administracinėms byloms.

2. Šis reglamentas netaikomas:

a) fizinių asmenų statusui arba teisnumui ir veiksnumui, nuosavybės teisėms, susijusioms su santuokiniais ryšiais [sutuoktinių turto teisiniu režimu], testamentais ir paveldėjimu“.

6 Šio reglamento 22 straipsnyje, esančiame jo II skyriaus 6 skirsnyje „Išimtinė jurisdikcija“, numatyta:

„Toliau išvardyti teismai turi išimtinę jurisdikciją, neatsižvelgiant į nuolatinę gyvenamąją vietą:

1) teismo procesuose, kurių objektas yra daiktinės teisės į nekilnojamąjį turtą arba nekilnojamojo turto nuoma, valstybės narės, kurioje yra turtas, teismuose.

<...>“

Bulgarijos teisė

7 Pagal Šeimos kodekso (*Semeen kodeks*) 168 straipsnio 2 dalį, 165 straipsnio 4 dalį ir 130 straipsnio 3 dalį disponuoti ribotai veiksniems asmenims priklausančiu nekilnojamuoju turtu galima rajono teismo (*rayonen sad*), kurio veiklos teritorijoje yra šių asmenų gyvenamoji vieta, leidimu, jei disponavimas neprieštarauja suinteresuotojo asmens interesams.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

8 Vengrijos teismas pagal Vengrijos teisę nustatė S. J. Schneider rūpybą ir skyrė atstovą pagal įstatymą ir rūpintoją, kuris taip pat yra Vengrijos pilietis.

9 2009 m. birželio 17 d. mirus motinai, S. J. Schneider paveldėjo ½ Loveče (Bulgarija) esančio buto, kita ½ dalis priklauso jo broliui.

10 Su rūpintojo sutikimu veikęs S. J. Schneider pateikė *Sofiyski rayonen sad* (Sofijos rajono teismas) prašymą leisti parduoti jam priklausančią minėto nekilnojamojo turto dalį. Prašymą jis grindė nauda, kurią gautų pardavęs turtą ir kuri leistų Vengrijoje pasirūpinti savo specialiaisiais poreikiais, visų pirma padengti nuolatinės medicinos priežiūros ir gyvenimo sveikatos priežiūros įstaigoje išlaidas.

11 2012 m. vasario 29 d. sprendimu *Sofiyski rayonen sad* atmetė prašymą, motyvuodamas tuo, kad šio turto pardavimas neatitiks ribotai veiksniu pripažinto asmens interesų. Todėl šis teismas nusprendė, kad nekilnojamojo turto pardavimas ir iš pardavimo gautų pinigų įmokėjimas į fondą prieštarautų pilnamečio J. S. Schneider, kuriam apsaugoti nustatyta rūpyba, interesams, nes jis pats tuo metu Vengrijoje liktų be pastogės.

12 S. J. Schneider minėtą sprendimą apskundė *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas).

13 Kadangi, *Sofiyski gradski sad* nuomone, iš Reglamento Nr. 44/2001 22 straipsnio 1 punkto aiškiai nematyti, ar ši nuostata taikoma ypatingajai teisenai, kuria nagrinėjama ir šiame teisme iškelta byla, jis nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar [Reglamento Nr. 44/2001] 22 straipsnio 1 punktas taikomas tik ginčo teisena nagrinėjamoms byloms dėl daiktinių teisių į nekilnojamąjį turtą, ar vis dėlto ši nuostata taip pat taikoma ypatingąja teisena nagrinėjamai bylai, kurioje valstybės narės pilietis, kuris šios valstybės narės teismo pagal jos nacionalinę teisę pripažintas ribotai veiksniu ir kuriam skirtas rūpintojas (taip pat šios valstybės narės pilietis), siekia leidimo disponuoti jam priklausančiu ir kitoje valstybėje narėje esančiu nekilnojamuoju turtu?“

Dėl prejudicinio klausimo

14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 44/2001 22 straipsnio 1 punktas turi būti aiškinamas taip, kad jis taikomas ypatingąja teisena nagrinėjamai bylai, iškeltai valstybės narės piliečio, kuris buvo pripažintas ribotai veiksniu ir kuriam pagal tos valstybės teisę nustatyta rūpyba, iniciatyva kitos valstybės narės teisme siekiant gauti leidimą parduoti jam nuosavybės teise priklausančią kitoje valstybėje esančio nekilnojamojo turto dalį.

15 Visos Teisingumo Teismui pastabas pateikusios valstybės narės ir Europos Komisija mano, kad į šį klausimą turi būti atsakyta neigiamai. Be to, ypatingąja teisena nagrinėjama byla, kaip antai pagrindinė byla, jų manymu, yra susijusi su fizinių asmenų teisnumu ir veiksnumu, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnio 2 dalies a punktą.

16 Todėl siekiant išnagrinėti prejudicinį klausimą, reikia išaiškinti ir minėtą Reglamento Nr. 44/2001 nuostatą.

17 Pirmiausia reikėtų priminti, kad, remiantis Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnio 1 dalimi ir 2 dalies a punktu, neatsižvelgiant į teismo rūšį, šis reglamentas taikomas „civilinėse ir komercinėse bylose“, tačiau „fizinių asmenų statusas arba [ir] teisnumas ir veiksnumas“ į materialinę šio reglamento taikymo sritį nepatenka.

18 Be to, iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnyje nurodyta sąvoka „civilinės ir komercinės bylos“ turi būti laikoma savarankiška sąvoka, kurią reikia aiškinti atsižvelgiant į šio reglamento tikslus, sistemą ir į bendruosius principus, išplaukiančius iš nacionalinių teisės sistemų. Todėl ir to reglamento taikymo sritis iš esmės turi būti nustatoma atsižvelgiant į elementus, apibūdinančius teisinių santykių tarp ginčo šalių pobūdį arba ginčo objektą (žr., be kita ko, 2006 m. gegužės 18d. Sprendimo *ČEZ*, C-343/04, Rink. p. I-4557, 22 punktą ir 2009 m. balandžio 28 d. Sprendimo *Apostolides*, C-420/07, Rink. p. I-3571, 41 ir 42 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką).

19 Siekiant kiek galima užtikrinti valstybių narių ir suinteresuotųjų asmenų lygybę ir vienodas iš Reglamento Nr. 44/2001 kylančias teises ir pareigas, šio reglamento 1 straipsnio 2 dalies a punkte nurodyta sąvoka „fizinių asmenų statusas arba [ir] teisnumas ir veiksnumas“ taip pat turi būti aiškinama savarankiškai.

20 Kiek tai susiję su teismų jurisdikcija dėl daiktinių teisių į nekilnojamąjį turtą, iš Reglamento Nr. 44/2001 22 straipsnio 1 punkto matyti, kad valstybės narės, kurioje yra nekilnojamasis turtas, teismai šiuo klausimu turi išimtinę jurisdikciją.

21 Taip pat pažymėtina, kad savo praktikoje dėl Briuselio konvencijos 16 straipsnio 1 dalies a punkto, kuri, remiantis Reglamento Nr. 44/2001 19 konstatuojamąja dalimi, galioja ir aiškinant šio reglamento 22 straipsnio 1 punktą, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad minėtas straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad susitariančiosios valstybės, kurioje yra nekilnojamasis turtas, teismų išimtinė jurisdikcija galioja ne visiems ieškiniams dėl daiktinių teisių į nekilnojamąjį turtą, o tik tiems, kuriems taikoma minėta konvencija ir kuriais siekiama nustatyti nekilnojamojo turto dydį, sudėtį, nuosavybės, valdymo ar kitas daiktines teises į šį turtą ir užtikrinti šių teisių turėtojams su jų statusu susijusių pirmumo teisių apsaugą (žr., be kita ko, 1990 m. sausio 10 d. Sprendimo *Reichert ir Kockler*, C-115/88, Rink. p. I-27, 11 punktą ir minėto Sprendimo *ČEZ* 30 punktą).

22 Tačiau, kaip nurodė visos Teisingumo Teismui pastabas pateikusios valstybės narės ir Europos Komisija, toks kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamas prašymas nepatenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį.

23 Byloje, iškeltoje pagal Vengrijos piliečio S. J. Schneider, kuriam nustatyta rūpyba, prašymą siekiama gauti leidimą parduoti jam bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausančią Bulgarijos Respublikos teritorijoje esančio nekilnojamojo turto dalį.

24 Pažymėtina, kad, kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutarties, S. J. Schneider minėto leidimo prašo, nes buvo apribotas jo galėjimas naudotis savo teisėmis ir dėl to nustatyta rūpyba. Faktiškai savo nekilnojamuoju turtu jis gali disponuoti tik tarpininkaujamas kito asmens, kuris kaip rūpintojas veikia jo vardu, ir turėdamas išankstinį teismo leidimą.

25 Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutarties taip pat matyti, kad, remiantis Bulgarijos šeimos kodekso nuostatomis, toks teismo leidimas yra asmens, kuriam nustatyta rūpyba, apsaugos priemonė, kurios reikalaujama pagal įstatymą, nes toks asmuo nebegali pats disponuoti savo

nekilnojamuoju turtu. Kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, toks leidimas faktiškai suteikiamas tik tuo atveju, jeigu atitinkamo nekilnojamojo turto perleidimas atitinka saugomo asmens interesus.

26 Tai reiškia, kad asmens, kuriam nustatyta rūpyba, prašymas leisti disponuoti savo nekilnojamuoju turtu, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, yra tiesiogiai susijęs su atitinkamo fizinio asmens teisnumu ir veiksnumu, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnio 2 dalies a punktą. Būtinybė gauti teismo leidimą disponuoti nekilnojamuoju turtu, priklausančiu rūpintiniui, yra tiesioginė tokių asmenų neveiksnumo pasekmė, kylanti dėl jiems taikomos priemonės, kuria užtikrinama jų apsauga atliekant tokius veiksmus.

27 Toks aiškinimas patvirtintas P. Jenard pranešime dėl 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL C 59, 1979, p. 1), kurios materialinė taikymo sritis sutampa su Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritimi. Šio pranešimo 10 puslapyje nurodyta, kad ši konvencija taikoma tik „ginčams ir sprendimams dėl visų sutartinių ar nesutartinių prievolių, kuriuose nesprendžiami fizinių asmenų statuso, teisnumo ir veiksnumo, paveldėjimo, testamentų ir sutuoktinių turtinio režimo, bankroto ir socialinio draudimo klausimai, ir kad šiuo atžvilgiu konvencija turi būti aiškinama plačiai“ (neoficialus vertimas).

28 Galiausiai dėl aplinkybės, kad asmens, kuriam nustatyta rūpyba, pagrindinėje byloje prašomas išduoti teismo leidimas parduoti susijęs su jam priklausančiu nekilnojamuoju turtu, konstatuotina, kad šis specialus pagrindinės bylos aspektas negali būti laikomas lemiamu veiksniu nustatant, ar byla susijusi su „daiktinėmis teisėmis į nekilnojamąjį turtą“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 44/2001 22 straipsnio 1 punktą. Kaip teisingai pažymėjo Vokietijos, Vengrijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės ir Komisija, tokiame procese nesiekiama nei nustatyti nekilnojamojo turto dydžio, sudėties, nuosavybės, valdymo teisių, nei, beje, užtikrinti rūpintiniui, kuris yra minėto nekilnojamojo turto savininkas, su jo nuosavybės teise susijusių pirmumo teisių apsaugos.

29 Šiuo klausimu konstatuotina, kad pirmiau minėto P. Jenard pranešimo 34 ir 35 puslapiuose pateiktame komentare dėl Briuselio konvencijos 16 straipsnio nurodyta, jog minėto 16 straipsnio 1 dalies a punkte įtvirtintoje jurisdikcijos taisyklėje, kuri atitinka nustatytą Reglamento Nr. 44/2001 22 straipsnio 1 punkte ir kuri grindžiama „ieškinio dalyku“, numatyti „ginčai dėl daiktinių teisių į nekilnojamąjį turtą“.

30 Tačiau pagrindinėje byloje prašoma tik nustatyti, ar ribotai veiksniu pripažinto asmens nekilnojamojo turto pardavimas atitinka jo interesus, nekvestionuojant pačios to asmens turimos daiktinės teisės į šį turtą.

31 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į užduotą klausimą reikia atsakyti taip: Reglamentas Nr. 44/2001, ypač jo 22 straipsnio 1 punktas, turi būti aiškinamas taip, kad jis netaikomas ypatingąja teisena nagrinėjamai bylai, iškeltai valstybės narės piliečio, kuris pagal šios valstybės nacionalinę teisę pripažintas ribotai veiksniu ir kuriam nustatyta rūpyba, iniciatyva, kitos valstybės narės teisme siekiant leidimo parduoti jam nuosavybės teise priklausančią nekilnojamojo turto, esančio tos kitos valstybės narės teritorijoje, dalį, nes tokia byla susijusi su „fizinio asmens teisnumu ir veiksnumu“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 1 straipsnio 2 dalies a punktą, ir todėl nepatenka į jo materialinę taikymo sritį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

32 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje, išlaidų klausimą turi spręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurių patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, ypač jo 22 straipsnio 1 punktas, turi būti aiškinamas taip, kad jis netaikomas ypatingąja teisena nagrinėjamai bylai, iškeltai valstybės narės piliečio, kuris pagal šios valstybės nacionalinę teisę pripažintas ribotai veiksniu ir kuriam nustatyta rūpyba, iniciatyva kitos valstybės narės teisme siekiant leidimo parduoti jam nuosavybės teise priklausančią nekilnojamojo turto, esančio tos kitos valstybės narės teritorijoje, dalį, nes tokia byla susijusi su „fizinio asmens teisnumu ir veiksnumu“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 1 straipsnio 2 dalies a punktą, ir todėl nepatenka į jo materialinę taikymo sritį.

Parašai.